

Mr. J.W. Racer Prijs 2022

Geacht Bestuur van de Stichting mr. J.W. Racer Huis,

Geacht Bestuur van de Vereniging de Groote Sociëteit Oldenzaal,

Geachte jury,

Leden van de Groote Sociëteit,

Genodigden,

Graag wil ik beginnen met mijn waardering uit te spreken voor het initiatief van de Stichting mr. J.W. Racer Huis en de Vereniging de Groote Sociëteit om de mr. J.W. Racer Prijs in te stellen. Vandaag wordt voor de derde keer deze prijs uitgereikt. Als gemeente Oldenzaal hechten we veel waarde aan deze prijsuitreiking. Want het gedachtengoed van Jan Willem Racer verdient het om herontdekt en blijvend onder de aandacht gebracht te worden. Niet alleen met een standbeeld, maar ook met een prijs.

De heer Jan Willem Racer is een beroemde voorganger van me. Een groeiend deel van ons weet dat J.W. Racer opkwam voor boeren en burgers; zij die door machthebbers werden klemgezet. Racer zette zich onder meer in voor de afschaffing van drostendiensten, een uit de middeleeuwen stammend instituut dat boeren in Overijssel verplichtte om tweemaal in het jaar hand-en-spandiensten te verrichten voor de drost. Racer was niet alleen verdediger van de belangen van de minder bedeelde. Hij hechtte eveneens waarde aan de zorgvuldige vastlegging van historisch relevante documenten en beelden. Historie leert ons hoe we in het nu met onze uitdagingen kunnen omgaan. Zo verbinden we het verleden via het heden met de toekomst.

Begin van de vorige eeuw is J.W. Racer neergezet als een tragisch-komisch, niet-democratischgezind persoon, die niet tot hervormingen in staat was gebleken en al met al de zaak der kleine steden van Overijssel geen goede diensten had bewezen.

Dit beeld doet Racer volgens mij onrecht. Jan Willem Racer was een persoon die de basis van participatie in het politieke leven wilde verbreden. Naar de mening van Racer was het volk soeverein en dienden zowel Statenleden als stadsbestuurders hun taak te verrichten uit naam en ten dienste van het volk. Zij behoorden dan ook verantwoording af te leggen. Mij persoonlijk spreekt het

ten dienste zijn aan. Je als overheid dienstbaar opstellen. In mijn beleving ontstaat dan ruimte voor participatie en participatie versterkt onze democratie.

We associëren democratie vaak met vrijheid. Vrijheid heeft in onze democratie twee gezichten. Doorgaans zien we er slechts één: de 'vrijheid van', de afwezigheid van beperking. Het gaat dan om de afwezigheid van beperkingen aan het eigen vermogen. Maar dat eigen vermogen is steeds vaker en steeds meer afhankelijk van wat anderen doen. En vrijheden hebben slechts betekenis als we ze kunnen handhaven, samen met anderen.

Het andere gezicht van vrijheid is; 'de vrijheid om'. De mogelijkheid om samen met anderen te kunnen kiezen, te kunnen handelen en onze gemeenschappelijke zelfbestemming te kunnen bepalen, om gemeenschappelijk de regels te stellen waarnaar we willen luisteren, om te kunnen participeren in de overheid die ons de regels stelt. 'De 'vrijheid om' hangt af van het vermogen om samen te werken: om ondanks de verscheidenheid in fundamentele uitgangspunten en doelstellingen te kunnen samenwerken. Zij luistert naar wetten en zij kan niet zonder overheid om als samenleving samen te kunnen leven.

450 jaar geleden stond de "vrijheid om" centraal bij de burgeroorlog die we nu de Tachtigjarige Oorlog noemen. In 1572 werd naast de waarde vrijheid ook om de waarden verdraagzaamheid, verbondenheid en verscheidenheid gevochten. Ook toen was al duidelijk dat de vrijheid van de één niet altijd de vrijheid is van de ander. Sterker, waar de één spreekt over vrijheid neemt de ander het woord onvrijheid in de mond. In Oldenzaal werden immers na de strijd de vrijheden van de katholieke inwoners flink ingeperkt. Niet langer de vrijheid om je geloof te belijden zoals jij dat wilt.

Terug naar de huidige tijd. Die 'vrijheid om' is belangrijker dan de 'vrijheid van'. Maar als we niet oppassen zijn we die 'vrijheid om' – het vermogen om samen te werken – in snelle vaart aan het verliezen met alle kritiek op elkaar, kritiek op de overheid, kritiek op alles wat vreemd is en de eis dat iedereen zich hier moet voegen naar heersende opvattingen.

Voor de 'vrijheid om' is het vertrouwen in de overheid belangrijk, want die overheid hebben we steeds meer belast met de aanpak van maatschappelijke vraagstukken en ordening. Dat het niet goed gaat met het vertrouwen daarin hoeft niet te verbazen. Dagelijks worden we bedolven onder een vloed aan berichten over hoe het mis gaat of mis kan gaan. Wat dreigt is een cultuur van wantrouwen tegen de overheid, die het vertrouwen ondermijnt. Hoe zouden mensen dan beter moeten weten? Al die kritiek, onthullingen en verwijten

scheppen een eigen werkelijkheid die niet minder echt is dan de onderliggende feiten en die in de politiek vaak een hardere werkelijkheid oplevert, dan de echte werkelijkheid.

Die ontwikkelingen zijn des te verontrustender nu we te maken hebben met nieuwe beproevingen voor de samenleving en de binding daarbinnen. Economisch en maatschappelijk zitten we in verschillende crisissen. Een belangrijk kenmerk van een crisis is dat de toekomst niet alleen onzeker maar ook onduidelijk is geworden. Mensen begrijpen ontwikkelingen niet meer en zien de noodzakelijke veranderingen en daarmee de toekomst niet meer zitten.

Toekomstverwachtingen zijn belangrijk voor een samenleving. We leven samen omdat we verwachten samen een toekomst te hebben. Ieder maakt wel eens een crisis mee. Iemand's toekomst is niet alleen van hem of haar zelf afhankelijk. Zij is mede afhankelijk van wat anderen doen. Hoe groter de kring van mensen van wie onze toekomst afhankelijk is, hoe meer we afhankelijk zijn van gemeenschappelijke verwachtingen, waarden en vertrouwen in de toekomst. Kortom, we zijn afhankelijk van elkaar ook als het gaat om oplossingen. Oplossingen die bijdragen aan de noodzakelijke veranderingen.

“The Times they are a changing” song Bob Dylan begin jaren 60 van de vorige eeuw. In het lied zingt Dylan o.a. dat de vertrouwde weg snel ouder wordt. Dat was niet alleen toen en nu het geval, maar ook in de tijd van J.W. Racer. Rollen, patronen en tradities werden en worden niet meer als vanzelfsprekend gezien. Ze worden ter discussie gesteld. Dat hoeft allemaal geen probleem te zijn. Het is van alle tijden. Wat we van het verleden moeten leren is dat we openstaan voor discussie en vernieuwing. Je merkt dat een deel van onze samenleving moeite met die verandering heeft. Of dat terecht of onterecht is daar gaat het mij nu niet om. Wat ik belangrijk vind is dat partijen met respect en geduld naar elkaars standpunten en argumenten luisteren. In mijn beleving gaat het hier tegenwoordig vaak mis. We leven fysiek en digitaal in onze eigen bubbel. Een bubbel waarin onze eigen meningen als feiten worden gezien en waar geen ruimte is voor meningen van anderen. Dit gebrek aan uitwisseling verarmt uiteindelijk onze maatschappij. De vrijheid om, het vermogen om samen te werken komt hierdoor onder druk te staan. Kunnen en willen we dit accepteren? Willen we dat dit de maatschappij is waar onze kinderen en kleinkinderen in moeten leven en werken?

Toekomst is de uitkomst van beslissingen en handelen vandaag, gisteren en morgen. Als Twente hebben we een naam hoog te houden als het de kracht van onze gemeenschap betreft. Twente heeft op veel andere Europese regio's een voorsprong. Hier kennen we veel verenigingen en organisaties die iets

willen betekenen in welke vorm en uiting dan ook voor de samenleving. Niet ik, maar wij.

Uitdagingen van vandaag en morgen zijn te complex om individueel op te pakken, dat kan alleen samen. We hebben nog een lange weg te gaan. Laten we ons verleden niet vergeten en de toekomst samen vormgeven. We moeten ons realiseren dat de wereld om ons heen niet stilstaat, sterker nog het is vanaf hier in het Cultuurhuis De Hof niet voor te stellen hoe de maatschappij er over vijf jaar uit ziet. Dat vraagt van ons allen, dus ook van de overheid flexibiliteit en participatie. Samen aan de slag.

Een gemeenschap is immers sterker en veiliger als iedereen gelijkwaardig mee kan doen en een bijdrage aan de toekomst kan leveren. Als we deze infrastructuur blijven koesteren dan zie ik de toekomst van de Twentse gemeenschap zonnig in. We mogen hier trots op zijn. Met hart en ziel moeten we dit voortzetten. Laten we het lichtgevende voorbeeld voor anderen zijn. Niet om anderen de maat te nemen, maar juist als gids.

Vanuit het besef dat mensen recht hebben op een beter perspectief. Een perspectief van vertrouwen dat we goed uit deze crisis kunnen komen, in een land waarin we elkaar niet voortdurend angst aanjagen, kleineren en bekritisieren, maar aanpakken, doorzetten en elkaar ondersteunen. Laten we zoals JW Racer ook bepleite blijven leren van onze Twentse geschiedenis en samen op een respectvolle wijze blijven bouwen aan onze toekomst.

Met deze prijs eren we een persoon die zich verdienstelijk heeft gemaakt op die gebieden waarop Racer zich destijds heeft onderscheiden en die van alle tijden zijn. Iemand die het verschil maakt. Hulde alvast voor de winnaar van de mr. J.W. Racer Prijs 2022.

Drs. P (Patrick) Welman 08-09-2022